

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 460 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining innovatsion pedagogik kompetentligini rivojlantirish mexanizmi	10
<i>Mirzaraxonova Maftuna Ibroximjon qizi</i>	
Elementlarini integratsiya qilish: nazariy va amaliy yondashuv	13
<i>Ne'matov Karimjon Shavkat o'g'li</i>	
O'qish savodxonligi darslarida kitobxonlik kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari ...	19
<i>Mahmudova Shoirra Shavkat qizi</i>	
O'zbek milliy musiqasi asosida talablarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish metodikasi.....	25
<i>Gadoyeva Muborak Jumaqulovna</i>	
O'quvchilarning yozuv kompetensiyasini baholash mezonlarini takomillashtirish masalalari.....	30
<i>Abdurashidova Xafiza Abdurashidovna</i>	
Xurshid Do'st Muhammad qissalarida rivoyatchi strategiyasi.....	34
<i>Uzoqova Nargiza Yuldosh qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion texnologiyalarining ahamiyati	37
<i>Eshpulatov Shakir Nabiyevich, Ahrorova Ozoda Amriddinovna</i>	
"Xonada o'simliklarni o'stirish" intellekt xaritasi (Mind Map) yordamida o'quvchilarda ekologik tarbiya va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish	41
<i>G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning tashkiliy-pedagogik jihatlari.....	46
<i>Joldasov Ixtiyor Suyundikovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda iqtisodiy tarbiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari	50
<i>N. Asadov</i>	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda kreativ kompetentlik va kasbiy muvaffaqiyat o'rtasidagi bog'liqlik mezonlari.....	53
<i>G. Xamidova</i>	
Gamifikatsiya elementlarining bakalavr talabalarini raqamli resurs yaratishga motivatsiyasiga ta'siri	56
<i>Maxkamova Dilshodaxon Xabibjon qizi</i>	
The Influence of Family Parenting Style on the Formation of Primary School Students' Personality	59
<i>Berdiyeva Mohloroyim Mirzohid qizi</i>	
Noto'liq oilalardagi onalarning tarbiyaviy uslublari va farzandlarining ijtimoiy-psixologik moslashuvi (O'zbekiston namunasida).....	64
<i>Ismoiljonov Ravshan Baxtiyor o'g'li</i>	
Raqamli pedagogika sharoitida interfaol ta'lim metodlari asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish.....	69
<i>Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna</i>	
Matematika ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning metodik asoslari.....	73
<i>Mirzayeva Shahlo, Qodirova Muattar Ithom qizi, Rovshanova Yulduz Shovkat qizi</i>	
O'qishga motivatsiya tushunchasi uning nazariy-psixologik tahlili.....	77
<i>Azimova Rushana Zokirjon qizi</i>	
Oliy ta'lim talabalarida akademik prokrastinatsiyaning prediktorlari: akademik motivatsiya, umid va shaxs xususiyatlari	81
<i>Shodiboyev Shohruh Shuhrat o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi markazlar integratsiyasini ta'minlash metodikasi.....	86
<i>Qahhorova Sevara Alimardonovna</i>	
O'quvchi-yoshlarni virtual olam ta'siridan himoya qilishning nazariy asoslari.....	90
<i>Isayeva Gulii Parpiyevna, Ravshanov Umidjon Abdiqodir o'g'li</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik tafakkurni oshirishda mantiqiy masalalarning o'rni	93
<i>Xilvatova Go'zal Sultonovna</i>	
Pedagogika tarixini o'qitishda talabalarda tarixiy tafakkurni rivojlantirish	97
<i>Jurayev Bobomurod Tojiyevich</i>	
Bolalarda ona tilida tinglash hissini rivojlantirish usullari	101
<i>Nurmatova Muxlisa Akmal qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida ingliz tilini o'qitish samaradorligini oshirish (Kahoot, Quizlet va Moodle platformalari misolida)	106
<i>Yusupova Shahnoza Abduxafizovna</i>	
Sport maktablarida 16–18 yoshli nayza uloqtiruvchi sportchi-qizlarda portlovchi kuchni rivojlantirish	111
<i>Tursunova Surayyo Botir qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlashda "Kasbiy rivojlanish kuni" va "Kasbiy rivojlanish soati" tadbirlari: amaliyot tahlili	115
<i>Gaffarov Azizjon Muhammadsaidovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining faoliyatini samarali tashkil etishning nazariy jihatlarini (Learning outcomes) asosida	124
<i>Rabbimova Shaxnoza Soyib qizi</i>	
Bo'lg'usi o'qituvchilarda axloqiy madaniyat fazilatlarini qaror toptirishning pedagogik mexanizmlari	128
<i>G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi</i>	
Yengil atletikachilarning musobaqa jarayonida tibbiy-pedagogik monitoringini takomillashtirish	132
<i>Mamadaliyev Abror Akbarjonovich</i>	
Sun'iy intellekt yordamida rus tilini o'qitish va uning samaradorligi	137
<i>Yagafarova Nazilya Rafailovna, Nazarov Sardor, Onorboyev Kamronbek</i>	
O'quvchilarda ilmiy dalillarni tahlil qilish va xulosa chiqarish kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	142
<i>Baymurotova Mukaddas Xamdorovna</i>	
Ilmiy muxokamalarda pragmatik kompetentlikning roli	150
<i>Eshbo'riyeva Aziza Muhiddinovna</i>	
Talabalarda kognitiv-pragmatik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning mazmuni	155
<i>To'rabekova Aziza Mirzabek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda motivatsiyani shakllantirishda interaktiv metodlarning o'rni	159
<i>Qamchibekova Roziyaxon Xasanboy qizi</i>	
Проблема разграничения понятий "концепт" и "понятие" в современной лингвистике: лингвосомиотический и когнитивно-дискурсивный анализ	164
<i>Якунина Ангелина Алишеровна</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida amaliy bezak san'ati naqsh elementlarini raqamli qayta ishlash va arxivlashtirish	169
<i>Jabbarov Rustam Ravshanovich</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining yozuv kompetensiyasini rivojlantirishda Design Thinking texnologiyasining metodik imkoniyatlari	176
<i>Amanbayeva Oydin Urazali qizi</i>	
Tez qalamchizgi mashqlarida psixologik-pedagogik yondashuvlarning ahamiyati	181
<i>Suyunov Navro'z Alisher o'g'li</i>	
Innovatsion yondashuv orqali bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish konsepsiyasi	186
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	190
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990-yillar)	195
<i>Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalar ta'limida ikkilamchi cheklovlarni kamaytiruvchi ta'lim texnologiyalari	199
<i>Qo'ziyeva Shahnoza Muhammadsoli qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	O'quvchilarda milliy g'oya va mafkurani rivojlantirishda mumtoz musiqaning o'rni va ahamiyati ..... 202 Baymanova Feruza Abralovna
	Ommaviy jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil etishning pedagogik asoslari ..... 207 Xayitova Ulfatoy Tursunovna
	Yuqori sinf o'quvchilarida ijtimoiy faollikni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari ..... 211 Turg'unboev Sirojiddin Faxriddinovich
	Muhandislik ta'limida Bernulli va Puasson taqsimotlarini texnologik jarayonlar misolida o'qitish metodikasi... 216 Qo'ziboyeva Nozima Yoqubjon qizi, Maxmanazarov Sardor Toirjon o'g'li, Saydullayev Asadbek Xayrullo o'g'li
	Психолого-педагогические основы обучения теме “производная” в курсе алгебры и начал анализа президентской школы ..... 225 Шахноза Холмуродова Зоир кизи
	O'qish savodxonligi darslarida Bloom taksonomiyasi va 4K kompetensiyalarining integrativ modeli ..... 234 Farsaxonova Mastura Jalol qizi
	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini baholash mezonlari va monitoring tizimini takomillashtirish: indikatorlar asosidagi boshqaruv modeli ..... 241 Jo'rayeva Dilrabo Kamoliddin qizi
	Maxsus mashqlar yordamida start tezligini oshirish metodikasi ..... 244 Sitora Elova Axmatqulovna, Panjiyeva Gulzoda Eshdaviat qizi
	Amudaryo foreli (<i>Salmo trutta oxianus</i>) O'zbekiston hududida tarqalishi va ekologiya ta'siri..... 248 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Sevinch Sirojiddinova, Qurbonazarova Marjona Zokirovna
	Suv va quruqlik muhitiga moslashgan amfibiyalarda adaptatsiya xususiyati ..... 251 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Axmamatova Feruza Shamsiddin qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navro'z qizi
	O'zbekistonda tarqalgan kaptarsimonlar xilma-xilligi, ularni tarqalishi, biologik xususiyatlari va amaliy ahamiyati ..... 255 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Jasmina Baxtiyor qizi, Saidova Dilnoza Rustamovna
	Surxondaryo viloyatidagi qo'lqanotlilar turlarining morfologik tasnifi va hududiy farqlari ..... 259 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Yarashova Sarvara Islomovna, Bahromova Shahzoda Abduqodirovna
	Игровые технологии как средство активизации коммуникативной деятельности учащихся на занятиях по русскому языку ..... 267 Халикова Гульбахор Исановна
	Yoshlarni pedagogik kasbga yo'naltirish ishlarini o'rganishning konseptual va metodologik asoslari ..... 270 Matkarimova Muxabbat Abuovna
	O'qish savodxonligini baholovchi topshiriqlar turlari ..... 277 Rasulova Mushtariybonu
	Qoraqalpog'istonning shimoliy tumanlaridagi bolalarda tashqi nafas olish tizimi xususiyatlari ..... 281 Orazbaeva Navbaxor Mratbaevna
	“Kompyuter tarmoqlari” fanini o'qitishda dasturiy-didaktik vositalardan foydalanish ..... 285 Muqimov Shahzodbek Ixtiyor o'g'li
	Yangi O'zbekiston: yangilanish va taraqqiyot omillari (Qashqadaryo viloyati misolida)..... 288 Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, Safarova Sevara Saloxiddinovna
	Raqamli ta'lim strategiyalaridan foydalanib o'qish samaradorligini oshirish ..... 294 Narzullayeva Gulzira Xayrullo qizi, Abdusottarova Farog'at Olimjon qizi
	Oliy ta'limda “Zoologiya” kursini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish (“umurtqali hayvonlar” misolida)..... 299 Xonnazarova Mamlakat To'lqinovna
	Oliy ta'lim muassasalarida ommaviy sportni rivojlantirish strategiyalari ..... 303 Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li
	Accommodating a Teenage English Learner With Tourette-Related Stammering in Uzbekistan State Multilevel Test Preparation: A Single-Case Study ..... 307 Yulduz Sultanova
	Yengil atletikada to'siqlar osha yugurish texnikasini takomillashtirish va o'rgatish uslubiyati ..... 313 Chariyev Ulug'bek Abdujabbarovich, Radjabov Jaxongir Furkatovich

The Interaction of Language and Culture in Intercultural Conflict Communication	317
Gulnoza Khushnazarova	
O'smir shaxsida o'zini o'zi tushunish psixologik muammo sifatida.....	321
Mahmudov Abdurasul	
O'quvchilar nutqida milliy-madaniy leksik birliklarni qo'llashga o'rgatishda semantikashtirish	325
Tursunova Javhar Bakir qizi	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich ta'limda matematik madaniyatni shakllantirish: Qori Niyoziy merosi asosida.....	329
Axmedova Nargiza Toychibekovna	
A2 darajadagi o'quvchilarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda adaptiv yondashuvning roli	333
Nezametov Zuxra Axmadovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik kasbga ijodiy munosabatni tarbiyalashning nazariy asoslari.....	336
Axmatov Ibrohimjon Furqat o'g'li	
Voyaga yetmaganlar profilaktikasida maktab, oila va mahalla hamkorligining zamonaviy holati va diagnostikasi	340
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Yuqori sinf o'quvchilarining ijtimoiy va intellektual kompetensiyalarini rivojlantirishni pedagogik tizimini takomillashtirish	344
Amankosova Dinara Gabitovna	
Innovatsion usullar vositasida maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalar nutqini rivojlantirish.....	348
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Dzyudoning olimpiya o'yinlaridagi o'rni va ahamiyati	353
Jaxongir O'razbayev Temur o'g'li	
Umumta'lim maktab o'quvchilarida milliy va umuminsoniy qadriyatlarga integratsiyalashgan harbiy tarbiyaning ilmiy-nazariy asoslari.....	356
A'zamov Inom Salimjonovich	
The Role of Digital Platforms in Developing Students' Independent Learning Competency.....	360
Jo'rayeva Zamira Ishmuminovna, Uraqova Shaxlo Turdiyevna	
Shaxsiy ta'lim trayektoriyasi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati	365
Toshpo'latov Olim Panjiyevich	
"Ilk qadam" davlat o'quv dasturi asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat markazlarining ta'lim jarayonlarini tashkil etish	370
Bektemirova Asilabonu Akmal qizi	
Kreativ ta'lim texnologiyalari asosida talabalarda innovatsion kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	374
Sariboyev Nurali Abdunazarovich	
Bolalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar va yosh xususiyatlari	378
Erkinboyev Muhammadqodir Nodirbek o'g'li	
Tasviriy san'at darslarida eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish.....	383
Xushvaqtov Abror Doniyor o'g'li	
Raqamli ta'lim muhitida zamonaviy o'qitish metodlari va interaktiv texnologiyalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	387
Murodova Dilafro'z Matmurod qizi, Sattarova Bibijon Muzaffar qizi, Bekmurodova Muhayyo Uralbayevna	
Kredit-modul tizimida o'quv-me'yoriy hujjatlarni takomillashtirish borasidagi milliy va xorijiy tajribalar	391
Aralova Maxsuma Abdurahmonovna	
Yuqori sinf o'quvchilariga chet til o'qitish va o'rgatishda motivatsiyaning o'rni xususida.....	396
Atadjanova Shaxnoz Abbasovna, Ismoilova Feruza Salimjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda innovatsion metodlar	400
Axmedova Fayziniso Otabek qizi	
Bo'lajak pedagoglarning uzluksiz amaliy faoliyatida professional salohiyatini rivojlantirish yo'llari	403
Habibullayeva Muxlisaxon Yorqinjon qizi	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak texnologiya o'qituvchilarining PR kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi.....	406
J. B. Jumabayev	
Raqamli pedagogika sharoitida interfaol ta'lim metodlari asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish.....	412
Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna	
Biologiya ta'lim jarayonida ilg'or hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash.....	416
Mo'minov Dilshod Yaxshiboy o'g'li	
Oliy ta'limda masofaviy ta'limning pedagogik-psixologik xususiyatlari	420
Mutalibova Muqaddasxon Abdunabi qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda raqamli platformalar orqali kiberxavfsizlik madaniyatini shakllantirish	423
Nazarmatova Dilshoda Umarali qizi, Saminjonova Sevaraxon Axmadjon qizi, Abdihakimova Muqaddas Fahridinova, Matsapayeva Nigora Satbay qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining etnopedagogik kompetentligini shakllantirishda milliy hunarmandchilik va xalq amaliy san'atining didaktik imkoniyatlari	428
Pardayeva Gulchexra Safarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik asoslari	432
Qipchaqova Sevinchxon Farxodjon qizi	
Maktabgacha ta'lim boshqaruvida ERP tizimlarini integratsiyalashning proaktiv modeli.....	436
Raxmatillayev Oyatillo Zikrillayevich	
Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi markazlarni tashkil etish va loyihalashtirish.....	439
Sadikova Shoista Akbarovna, Yangiboyeva Salomat Samandarovna, Yangiboyeva Sevinch Samandarovna	
Milliy hunarmandchilik buyumlarini yasash orqali o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish	442
Xayitov Jonibek Xolboboyevich, Nabijonova Nilufar Nabijon qizi	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	446
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li	
Сравнительно-типологический анализ юмора и гуманизма в творчестве Гафура Гуляма и Марка Твена.....	451
Абдумунинова Махлиё	
Особенности фонетико-фонематической речи (качественные и количественные) у младших школьников с речевыми расстройствами.....	453
Заирова Н. Б.	

O'SMIR SHAXSIDA O'ZINI O'ZI TUSHUNISH PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA

Mahmudov Abdurasul

Namangan davlat universiteti mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'smirlik davrida o'zini o'zi tushunishning mohiyati, mazmuni va psixologik xususiyatlari batafsil yoritilgan. Tadqiqotda o'smir shaxsining shakllanish jarayonida o'zini o'zi anglash, o'zini o'zi baholash hamda "Men" konsepsiyasining rivojlanish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, xorijiy olimlarning o'zini o'zi tushunishga oid nazariy yondashuvlari, turli psixologik maktablar vakillarining qarashlari ilmiy asosda yoritib berilgan. Maqolada emotional, kognitiv va konativ komponentlarning o'smir shaxsining identifikatsiya jarayonidagi o'zni ham ochib berilgan. Tadqiqot natijalari o'smirlarning psixologik rivojlanishini chuqur anglash hamda ularning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: shaxs, o'smirlik davri, o'zini o'zi tushunish, o'zini o'zi anglash, emotsional, kognitiv, konativ, identifikatsiya, "Men" konsepsiyasi, xulq-atvor, o'zini o'zi bilish.

Abstract: This article comprehensively examines the essence, content, and psychological characteristics of self-understanding during adolescence. The study analyzes the processes of self-awareness, self-evaluation, and the development of the "Self-concept" in adolescent personality formation. In addition, theoretical approaches of foreign scholars to self-understanding and the scientific views of representatives of various psychological schools are discussed. Particular attention is paid to the role of emotional, cognitive, and conative components in the process of adolescent identity formation. The findings of the study are important for a deeper understanding of adolescents' psychological development and for supporting their successful social adaptation.

Key words: personality, adolescence, self-understanding, self-awareness, emotional, cognitive, conative, identification, self-concept, behavior, self-knowledge.

Аннотация: В данной статье подробно раскрываются сущность, содержание и психологические особенности самопонимания в подростковом возрасте. В исследовании анализируются процессы самосознания, самооценки и формирования "Я-концепции" в развитии личности подростка. Также представлены теоретические подходы зарубежных ученых к проблеме самопонимания и научные взгляды представителей различных психологических школ. Особое внимание уделяется роли эмоционального, когнитивного и конативного компонентов в процессе идентификации личности подростка. Результаты исследования имеют важное значение для глубокого понимания психологического развития подростков и обеспечения их успешной социальной адаптации.

Ключевые слова: личность, подростковый возраст, самопонимание, самосознание, эмоциональный, когнитивный, конативный, идентификация, "Я"-концепция, поведение, самопознание.

KIRISH

Taraqqiyotning hozirgi bosqichida ko'plab hayotiy muammolarni hal qilishda mustaqil va mas'uliyatli, hayotdagi o'zni va maqsadini aniqlashda faol va tashabbuskor, o'ziga ishongan shaxs birinchi o'ringa chiqadi. Bunday xususiyatlarga ega bo'lgan shaxsning shakllanishi ko'p jihatdan uning o'zini o'zi tushunish qobiliyatiga bog'liq. O'zini anglash, o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini, shaxsini tushunish istagi deyarli har bir insonda paydo bo'ladi. Bu istakning ro'yobga chiqishi insonning boshqalarga bo'lgan munosabatiga, shaxsning o'ziga bo'lgan munosabatiga va o'zini o'zi tushunish jarayoniga ta'sir qiladi. Shuning uchun kamolga yetayotgan shaxsning o'zini o'zi tushunish muammosini o'rganish va tahlil qilish kerak. Shu sababli, zamonaviy psixologiyada nazariyotchilar va amaliyotchilarning o'zini o'zi tushunish fenomenini o'rganishga qiziqishi ortib bormoqda.

XXI asrning boshlarida nafaqat yangi eksperimental tadqiqotlar, balki ushbu hodisani o'rganishning butunlay yangi yo'nalishlari paydo bo'ldi. Biroq, zamonaviy psixologiyada ushbu konsepsiyaning talqini noaniq bo'lib, bu shaxsning o'zini o'zi tushunish muammosiga yondashuvlarda sezilarli farqni keltirib chiqaradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy psixologiya fanida R.Berns, L.I.Bojovich, L.S.Vigotskiy, K.Rojers, A.G.Spirkin, V.V.Stolin, I.I.Chesnokova va boshqalarning tadqiqotlari o'zini o'zi tushunishning mohiyatini o'rganishga bag'ishlangan bo'lib, o'zini o'zi anglash masalalari V.V.Znakova, V.I.Puzko, I.A.Romanovalarning tadqiqotlarida ko'rib chiqilgan.

Ammo shuni ta'kidlash kerakki, tadqiqotchilar tomonidan o'zini o'zi tushunishni o'rganish ko'p hollarda o'smirlik davri nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi. Shunday qilib, I.A.Monaxova o'rta maktab yoshidagi o'zini o'zi tushunishning xususiyatlarini ko'rib chiqadi [3].

A. Yu.Agafonov o'smirlik davrida o'zini o'zi tushunishning hissiy tarkibiy qismini o'rgangan [1].

B.V.Kagorodov o'smirlik davrida o'zini o'zi tushunishni shakllantirish muammosini ham o'rganadi [2].

Adabiy manbalarning tahlili shuni xulosa qilishga imkon beradiki, aksariyat hollarda o'zini o'zi tushunish muammosi shaxsni professionalashtirish doirasida yoshlikni o'rganish doirasida ko'rib chiqiladi, ammo o'smirlarning o'zini o'zi tushunish muammosi kam doirada o'rganilgan.

O'smir shaxsining shakllanish davrida asosan yosh bolaga xos bo'lgan murakkab fikrlashdan voqelikni tushunishga, boshqalarni tushunishga va o'zini o'zi tushunishga olib keladigan tushunchalardan tafakkur qilishga o'tish sodir bo'ladi. Shunday qilib, o'zini, ichki dunyosini tushunish L.S.Vigotskiy nuqtai nazaridan faqat o'smirlik davrida tushunchalarni tarkib toptirish bilan birga shakllanadi va rivojlanadi.

Falsafa, pedagogika, psixologiyada o'zini o'zi tushunish muammosi insonning o'zini va boshqasini mustaqil ravishda bilishi va tushunishi zarurati bilan bog'liq bo'lib, u faqat XX asrning 90-yillari oxirida ishlab chiqila boshlandi, ammo bu muammoning mustaqil tushunchasi mavjud emas.

Tadqiqotchilar duch kelgan qiyinchiliklar, bizning fikrimizcha, muammoni yetarli darajada bilmaslikdan kelib chiqqan "o'zini o'zi tushunish" atamasining noaniq talqiniga olib keldi. Bundan tashqari, "o'zini o'zi tushunish" tushunchasini o'rganishdagi qiyinchiliklar turli tadqiqotchilar tomonidan bir xil, sinonim deb tan olingan. Shu bois, "o'zini o'zi bilish" tushunchasi aniqlash bilan bog'liq bo'lib, bu psixologik hodisani o'rganish va tavsiflashda ba'zi qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Biz tahlil qilgan ilmiy material o'zini o'zi tushunish fenomenini o'rganishdagi ushbu tendensiyalarni aniqlashga imkon berdi.

Xorij psixologiyasida o'zini o'zi tushunish ko'proq darajada kognitiv hodisa sifatida qaraladi. O'zini o'zi tushunishni ko'rib chiqishga bo'lgan ushbu yondashuv doirasida V.Deymon va D.Xartlarning o'zini o'zi tushunish konsepsiyasi eng rivojlangan bo'lib, ular o'zini o'zi tushunish hodisasini o'rganishga asos solgan. Ularning fikriga ko'ra, o'zini o'zi tushunish - bu bolaning o'ziga bo'lgan munosabatini, shu jumladan kognitiv va hissiy jihatlarini belgilaydigan murakkab tuzilma. Ularning konsepsiyasining asosi V.Jeymsning "Men" konsepsiyasini o'rganishga nazariy yondashuv bo'lib, unga ko'ra shaxs ikkita eng muhim tuzilmaga bo'linadi: "Men-bilaman" va "Men-bilguvchi" [9].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'zini o'zi tushunish fenomenini o'rganish doirasida mazmunli identifikatsiyani loyihalashda muhim rol o'ynaydigan mavzuni boshqa odamlardan ajratish muammosi mavjud. Identifikatsiya shaxs sifatida o'zini sub'yektiv tushunchasini aniqlash mumkin va shuning uchun vakillik shaklidir. Shaxs o'zini o'zi aniqlashdan tashqari ma'lum bir ob'yekt sifatida aniqlay oladigan tasvirlari mavjud emas. Mazkur identifikatsiya shaxs o'zini boshqalardan ajralib turadigan alohida ob'yekt sifatida tushunishini nazarda tutadi. Bu darajada o'zini o'zi tushunish shaxs tomonidan o'zining sub'yekt va boshqa sub'yektlar va ob'yektlar o'rtasidagi farqini kognitiv darajada tan olishida namoyon bo'ladi. "Men" tushunchasi ijtimoiy dunyoda o'zining boshqalardan farqini tushunishga asoslanadi. Bu o'zini o'zi noyob individuallik va uning ijtimoiy tuzilmadagi alohida mavqei, statusi va roli sifatida identifikatsiya qilishning kognitiv asosidir [5].

Xorijiy psixologiya doirasida o'zini o'zi tushunish kognitiv hodisa sifatida bilish psixologiyasi bilan o'zaro bog'liq holda o'rganiladi. M.Dimkovskiy, B.Braun, Y.Kozeleskiy, K.Sedikides va J.Skavronskiy va boshqalar o'zini o'zi tushunish o'zini kognitiv vakillik sifatida qaraydilar. Ushbu yo'nalish doirasida o'zini o'zi tushunish va o'zini o'zi bilish aniqlanadi.

Shuningdek, M.Dimkovskiy, B.Braun, J.Kozeleskiy bu integral konsepsiyasi o'zi haqidagi bilimlarning yaxshi tashkil etilgan tuzilmalarini avtosxemalar tizimi sifatida tavsiflaydi. O'zini o'zi tushunish tadqiqotchilar tomonidan o'zini o'zi bilish bosqichi sifatida tavsiflanadi yoki u bilan belgilanadi.

Neobexeviorizm doirasida D.Bem o'zining o'zini o'zi tushunish konsepsiyasini taqdim etdi, unda u inson o'zining xulq-atvorini kuzatish orqali nima qilayotganini tushuna boshlaydi, deb da'vo qiladi. Shuning uchun, deb ta'kidlaydi D.Bem, "insonlar o'zlarining kimligi va nima uchun muayyan harakatlar qilishlari haqida juda noaniq tasavvurga ega. Va faqat tashqi kuzatuvchining o'ziga nisbatan pozitsiyasini egallab, uning xatti-harakatlarini xuddi tashqaridan ko'rgandek baholagan holda, odam uning sabablari to'g'risida xulosaga kelishi mumkin" [4].

Shunday qilib, inson o'zining shaxsi (motivlari, xulq-atvori, munosabati va boshqalar) haqida biror narsa qilishdan oldin emas, balki bu "nimadir" ni amalga oshirgandan va o'z xatti-harakatlariga introspeksiya qilgandan keyin, bir tomondan, va boshqa tomondan bilib oladi. Boshqa tomondan, ular bu xatti harakatni amalga oshirilgan sharoitlarni tahlil qiladilar. Binobarin, o'zini o'zi tushunish o'z-o'zini tahlil qilish ob'yektiga aylangan, allaqachon sodir etilgan harakatlarning sabablarini tushunishga tushadi.

O'zini o'zi tushunish fenomeni ekzistensial yondashuv doirasida ham o'rganiladi va birinchi navbatda matnni tushunish va insonning o'zini, o'zini tutishi va hayotidagi voqealarni tushunishi o'rtasidagi o'xshashlikni keltirib chiqaradigan hikoya psixologiyasiga muvofiq ko'rib chiqiladi. Ushbu yondashuvda "o'zini o'zi tushunish" tushunchasi insonning o'zini o'zi identifikatsiya qilishi bilan sinonimdir.

J.Brokmeyer va R.Xarrning fikricha, hikoya umumlashtirilgan bilimlarni o'z ichiga olgan qoidalarga murojaat qilish orqali inson tajribasini sharhlashda foydalaniladigan model vazifasini bajaradi ^[6]. Binobarin, hikoyaviy yondashuv doirasida o'zini o'zi tushunish - bu o'zi haqida "matn" yaratish, uzluksiz o'zini o'zi talqin qilish, "Men" ni jamiyatda qo'shma qurilish mahsuloti sifatida ko'rib chiqish amalga oshiriladi. Hikoya psixologiyasida o'zini o'zi tushunish o'zlikning turli tomonlarini birlashtiradi va shaxsiy tajribani tashkil qilish usuliga aylanadi.

Ekzistensial tahlil va logoterapiyada o'z-o'zini bilish va o'zini o'zi tushunish munozarali mavzu bo'lib, fikrlar bo'linishga sabab bo'ldi. Bu yerda bir tomondan logoterapiyani ifodalovchi V.Frankl, ikkinchi tomondan, ekzistensial tahlil haqida fikr yuritadi ^[9].

V.Franklning fikricha, o'z-o'zini bilish insonning butun diqqatini o'ziga qaratishiga olib keladi. Shuning uchun o'z diqqatini boshqalarga yoki boshqa narsaga qaratish sodir bo'ladi ^[9]. Ayniqsa, o'zini o'zi tushunish logoterapiyada o'z mavjudligini anglash jarayoni sifatida taqdim etiladi. Bu o'z-o'zini bilish, o'ziga yondashuv va birinchi navbatda o'ziga munosabatni o'z ichiga oladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'z navbatida, ekzistensial tahlilda, aksincha, o'zini o'zi tushunish urg'usi o'z mavjudligini tanlashni amalga oshirish bilan birgalikda taqdim etiladi: mavjud bo'lish har doim tanlov oldida turishni anglatadi. Biroq, aniq imkoniyatlarni tanlashda, odam o'zi bo'lishi yoki o'zidan "o'tkazib yuborish" to'g'risida qaror qabul qilish zarurati bilan duch keladi. Shuning uchun, "o'zidan o'tib ketish" holatida, o'zini o'zi bilish jarayonida, V.Frankl ta'kidlaganidek, ichki bo'shliq paydo bo'lishiga yoki V.Frankl talqinida "ekzistensial vakuum" ga olib keladi ^[9]. O'zini o'zi tushunish ekzistensial hodisa sifatida psixoanaliz doirasida o'rganiladi. Bu uni psixoanalitik bilan o'zaro munosabat jarayonida o'zini o'zi o'zgartirishning muhim omili deb biladi.

Shaxsiy integratsiyaga olib keladigan insonning bostirilgan his-tuyg'ularini, istaklarini tushunishi himoya mexanizmlariga, birinchi navbatda rasionalizatsiya va intellektualizatsiyaga qarshi turadi. Terapevtik jarayon uchun o'zini o'zi tushunishning ahamiyatida yaqqol ko'rinadi. Terapevt ongsizni ongga tarjima qilishdan oldin, o'z xatti harakatlarining sabablarini talqin qilish va tushunishdir. Psixoanalizda o'zini o'zi tushunish muammosi psixoanaliz yoki psixodinamik psixoterapiya uchun qanchalik mos kelishini baholash zarurati tufayli paydo bo'ldi ^[11].

Psixoanalizda o'zini o'zi tushunishning asosiy va tan olingan yondashuvi A.Appelbaumning ta'rifi bo'lib, unda muallif sub'yektning o'z tajribasi va xatti-harakatlarining sabablari va mumkin bo'lgan ahamiyatini tushunish uchun fikrlar, his-tuyg'ular va harakatlar o'rtasidagi munosabatlarni hal qilish qobiliyatini tushunadi ^[6].

O'zini o'zi tushunish muammosi gumanistik psixologiya yo'nalishi doirasida ham ochib beriladi. Uning asosi rasional yondashuv emas, balki shaxsning ijobiy o'zini o'zi qadrlashi va o'zini o'zi qabul qilishi bilan bog'liq bo'lgan o'zini o'zi anglashning hissiy, emosional va empatik tabiati ko'rib chiqiladi. Bu esa shaxsni o'z hayotining yashashiga olib keladi-ya'ni maksimal darajada "o'zi bo'lish" ida namoyon bo'ladi. K.Rojers konsepsiyasida terapevtning o'z mijozini cheksiz ijobiy qabul qilishi mijozga kattalar talablarini qondirish uchun bolaligida voz kechgan o'zining "Men" ning zarur tomonlarini egallash imkonini beradi. Terapiya, K.Rojersning fikricha, insonga o'z hayotini to'liq yashash qobiliyatiga ega bo'lishga imkon beradi, bu esa yaxlitlikning paydo bo'lishiga olib keladi ^[7].

Gumanist psixologlarning tadqiqotlarida o'zini o'zi tushunish - bu o'zini "boshqa" sifatida tushunish, bu o'z-o'zidan boshqacha qarashni shakllantirishni, o'ziga boshqa qadriyatli-semantik pozitsiyadan qarashga urinishni o'z ichiga oladi. Gumanistik yo'nalishda o'zini o'zi tushunish muloqot bilan birgalikda ko'rib chiqiladi. Bunda suhbatdoshlardan birining o'zini o'zi tushunishning tabiati sherigi o'zini tushunishi bilan vositachilik qiladi.

Shuning uchun, birinchidan, o'zgan tushunish sub'yekti o'zini boyitadi, bu boshqa bironing hayotiy tajribasini idrok etishda o'zini o'zi o'zgartirishda yuzaga keladi, uning o'zi o'zgaradi, boshqacha bo'ladi.

Ikkinchidan, boshqa mavzuni muloqot orqali tushunish unga o'zini o'zi o'zgartirish va tushunish imkoniyatini beradi. Shunday qilib, tushunish va natijada o'zini o'zi qabul qilish shaxsiy o'zgarishlarni keltirib chiqaradi, degan xulosaga kelishimiz mumkin ^[5].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib, xorij psixologiyasida o'zini o'zi tushunish muammosi kognitiv hodisani ifodalovchi kognitiv yo'nalish va ekzistensial yo'nalish doirasida taqdim etiladi. Hozirgi bosqichda o'zini o'zi tushunishning rivojlanish qonuniyatlari, "Men" ning ayrim tarkibiy qismlarini tushunish xususiyatlari o'rganildi. Shunga muvofiq shaxsiy rivojlanishda o'zini o'zi tushunishning roli (kognitiv va hissiy jihatdan) aniqlandi. Biroq, o'zini o'zi tushunishni o'zini o'zi bilish bilan aniqlash, muammoni faqat kognitiv nuqtai nazardan ko'rib chiqishga imkoniyat beradi. Ayniqsa, o'zini o'zi tushunishning mohiyati va tuzilishi, shuningdek, shaxs tarkibidagi o'zini o'zi tushunishning o'rni masalasini ko'rib chiqmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Авдулова Т.П. Психология подросткового возраста. М.: Академия, 2012.
2. Агафонов А.Ю. Исследование Я-концепции учащихся подросткового возраста как средства качественной оценки образовательных систем: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. Казань, 2010. 18 с.
3. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. М.: Прогресс, 2014. 422 с.
4. Монахова, И.А. Психология самопонимания старшеклассников. Астрахань: Трест-М, 2003. 166 с.
5. Поливанова К.Н. Практики развития: взросление в современном мире [Электронный ресурс] // Материалы научно-экспертного семинара "Новое детство". URL: <http://psyjournals.ru/newchildhood/issue/56292.shtml> (дата обращения 10.11.2019)
6. Пузько В.И. Самопонимание и кризис личности. Владивосток: МорГУ им. адмирала Г.И. Невельского, 2003. 213 с.
7. Роджерс К. Сердитый подросток / Знаменитые случаи из практики психоанализа: сборник. Под ред. А.А. Юдина. М.: REFL-BOOK, 2009. С. 236-249.
8. Фиофанова О.А. Проектирование модальностей взросления подростков в воспитательном пространстве: дис. ... д-ра пед. наук. М., 2008. 378 с.
9. Франкл В. Человек в поисках смысла. М.: АСТ, 2007. 645 с.
10. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. СПб.: Речь, 2013. 612 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.